

Otakar Borůvka

Hamburk

In: Zdeněk Třešňák (author); Petra Šarmanová (author); Bedřich Půža (author): Otakar Borůvka. (Czech). Brno: Nadace Universitas Masarykiana v Brně, 1996. pp. 67--70.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401284>

Terms of use:

© Masarykova univerzita

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

---

ce. Důkaz seriózního a nezištného mezinárodního přátelství v tomto případě je skutečnost, že právě on vyvolal k životu jednu z mých prací, o které jsem se domníval, že zapadla – „*O plochách vyjádřených kulovými funkcemi*“. Ve spisech profesora Cherna je mé práci věnována značná pozornost a dokonce některé formulace jsou nazvány mým jménem. Takové kontakty mezi vědci celého světa, podložené stejnými zájmy, jsou trvalé a užitek přinášejí celému lidstvu.

Hamburk

Dnes už si nevzpomínám úplně přesně, čí to byl nápad, ale pravděpodobně samotného profesora Cartana, že bych ve studiu mohl pokračovat v Hamburku. Tam bylo tenkrát vynikající středisko diferenciální geometrie, třebaže zaměřené úplně jinak než pařížské. Přednášel tam profesor Wilhelm Blaschke, který byl také obdivuhodnou osobností světové matematiky.

Znovu jsem tedy požádal Rockefellerovu nadaci o další roční stipendium. Všechno šlo velmi hladce a snadno, pravděpodobně také díky příslušným krokům profesora Cartana, který určitě měl zájem, aby se jeho metody dostávaly do Německa.

A tak jsem hned po prázdninách, na začátku října 1930, z Paříže odjel rovnou do Hamburku, kde jsem u profesora Blaschkeho strávil více než devět měsíců, až do konce prvního pololetí roku 1931.

Tam se mi opět potvrdilo, jak je užitečné, když vědecký pracovník nekopíruje otrocky, ale současně se neuzavírá před metodami a postupy jiných svých kolegů, ale naopak je pečlivě studuje a dokáže si z nich brát racionální jádro. Teď jsem tedy měl možnost srovnávat, ale třebaže jsem se cítil už dost unaven dlouhodobou vyčerpávající prací mimo domov v Paříži, do Hamburku jsem přišel také proto, abych se v novém prostředí snažil uplatnit své znalosti Cartanových metod. Byl jsem totiž přesvědčen, že metody užívané v Hamburku jsou podstatně

---

méně účinné než Cartanovy. Jenže, jak se říká, každý jasnovidec hádá podle své planety. Profesor Blaschke jistě byl velice milý, prozíravý a přístupný, ale současně i citlivý člověk . . . a snad také trochu upjatý právě na vlastní teorie.

Stalo se, že mi zadal jistý problém a já, protože se mi zdál být známý a přirozený, obrátil jsem se na profesora Cartana do Paříže, aby mi sdělil, zda už není vyřešený. A profesor Cartan, místo aby mi odpověděl pouze zda ano, či ne, okamžitě mi poslal jeho řešení. Samozřejmě jsem o tom referoval profesoru Blaschkemu. Přijal to sice jako fakt, ale velkou radost jsem mu tím neudělal.

A sobě službu rovněž ne, pochopitelně.

Ale jinak je pravda, že jsem se z výsledků práce německých kolegů nemálo poučil. Snažil jsem se totiž pokud možno odložit vlastní matematické problémy a raději se poučit z toho, co a jak dělají tam.

Pochopitelně jsem i přednášel – například v Blaschkeově semináři jsem přednesl obsáhlejší práci právě o Cartanových metodách. A mohu bez obav říci, že vzbudila poměrně velký zájem a pozornost kolegů i posluchačů.

Cítil jsem se mezi nimi velmi dobře, nebyla zde ani jazyková bariéra – měl jsem dokonce německou maturitu . . . , ale Hamburk přece jenom mi nemohl nahradit Paříž a tím méně Československo a Brno, třebaže zde byla řada vynikajících lidí. Kromě profesora Blaschkeho například profesor Artin, pozdější profesor Zassenhaus, který je dnes světově známý, profesor Erich Kähler, profesor Sperner . . . všichni vynikali tím, že v době, kdy vlastně teprve začínala moderní algebra, oni už tam byli velmi daleko.

Koneckonců, Německo bylo už před první světovou válkou hlavním střediskem matematiky, zejména škola v Göttingenu, kde byli vynikající lidé, například profesor Hilbert. Odtud zřejmě stále ještě se tradovaly jejich úspěchy. Teprve potom, po první světové válce, přešla do popředí Francie, středisko na Sorbonně s profesory Picardem, Hadamardem a dalšími, a teprve po druhé světové válce se hlavní středisko bádání přesunulo za moře do Ameriky, kde velmi bouřlivě začaly

---

vznikat nové disciplíny, zejména v souvislosti s výpočetní technikou, ale současně i jiné disciplíny: matematická logika, funkcionální analýza i různé směry samotné výpočetní techniky.

Můžeme říci, že po každé z válek nastal rozvoj matematiky nejen v nových směrech, ale také podle politické situace, jak se vyvíjela v různých zemích a v jednotlivých odvětvích.

Vzpomínám si kupříkladu, že první začátky moderní algebry se začaly objevovat už po první světové válce, což bylo způsobeno tím, alespoň si to myslím, že koncem minulého a začátkem tohoto století se již vyvíjela teorie množin, která, alespoň v hlavních rysech, byla ukončena už před rokem 1920. Takže rozvoj dříve klasických disciplín novým směrem na základě teorie množin nastal hned po první světové válce. To všechno zde bylo přímo „cítit“, a já se poctivě snažil načerpat co nejvíce.

A potom, když jsem byl v Hamburku zhruba půl roku, dostal jsem dopis od profesora Seiferta z brněnské přírodovědecké fakulty, který mi udělal obrovskou radost. Profesor Seifert mi sděloval, že jsem byl na zdejší fakultě navržen na mimořádného profesora od roku 1931.

Mimořádný profesor byl profesor, který byl ve statutu úředníku veden jako mladší – měl plat, ale protože byl mladý, nemohl vykonávat všechny funkce, nemohl být například promotorem. Proto mimořádný. Byly to tedy věci spíše formální a praxe byla taková, že po třech letech bývali tito „mimořádní“ jmenováni profesory řádnými.

Byla to pro mne tehdy zpráva mimořádné důležitosti, protože skok od docenta k profesorovi byl vlastně v kariéře ten nejdůležitější – jím jsem získal definitivní životní postavení.

Není se tedy co divit, že v Hamburku už jsem neměl žádné velké stání. Ovšem měl jsem Rockefellerovo stipendium, své povinnosti z něj vyplývající, a tak jsem se je snažil využít co nejlépe. Studoval jsem, přednášel, o své činnosti podával zprávy Evropskému centru Nadace do Paříže, prostě snažil jsem se čerpat i odevzdávat.

Vlastně ještě rok nato, tedy už z Brna, jsem v Blaschkeově semináři uveřejnil ještě jednu velmi pěknou práci. Pro zajímavost – její se-

---

parát jsem asi v polovině roku 1986 poslal do Minska profesorovi Jeruginovi, neboť jsem se dozvěděl, že se zabývá klasickým, tzv. Riemannovým problémem, týkajícím se jakýchsi grup, který je kupodivu velmi blízký tomu, co jsem zpracoval a napsal téměř před padesáti léty.

I z toho je zřejmé, že moje tehdejší studia v zahraničí a námaha, kterou jsem na ně musel mimo domov vynaložit, nebyla ani trochu zbytečná.

A tím raději jsem se vracel do Brna, kde jsem hodlal uplatnit všechno, čemu jsem se naučil.

Brno

O prázdninách roku 1931 jsem se konečně vrátil domů. Bláhově jsem se domníval, že hned od nového semestru začnu přednášet málem jako hotový mimořádný profesor, ale ukázalo se, že zpráva od profesora Seiferta byla poněkud předčasná a věc nebude zdaleka tak jednoduchá.

A to hned ze dvou důvodů.

Prvním byl samotný systém výběru a jmenování – na uvolněné místo na příslušné fakultě byl podán návrh na obsazení. Obyčejně byli navrhováni tři kandidáti. Návrh fakulta předala na ministerstvo školství, které přezkoumalo předepsané náležitosti, potom šel návrh do vlády, která jej předala prezidentovi a ten jmenoval nového profesora. Celkem pochopitelný a zřejmě nutný postup, který by nebyl nikterak problematický, kdyby . . . právě v roce 1931 se o volné profesorské místo na fakultě neucházely hned tři obory – matematika, fyzika a biologie; a o prioritě měl rozhodnout profesorský sbor. Byl to dosti tuhý boj, protože přírodovědecká fakulta byla vlastně nová, pracovala teprve deset let, a všechny obory potřebovaly nové síly.

Nakonec ale všechno dobře dopadlo v můj prospěch. Profesorský sbor došel k závěru, že největší potřebu má právě matematika, kde by-